

Ratkaisuja kunnille

JOTTA KASVU JA HYVINVOINTI TURVATAAN

KAUPPAKAMAREIDEN KUNTAVAALITEESIT 2021

KAUPPAKAMARI

JOHDANTO

Alueiden hyvinvointi ja kasvu rakennetaan yhdessä yritysten kanssa, jotka työllistävät ja tilittävät veroja. Suomi tulee nousemaan kasvu-uralle vain, jos meillä on kunnissakin kilpailukykyinen toimintaympäristö, joka houkuttelee yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään sekä yksittäisiä ihmisiä yrittämään, innovoimaan ja tekemään töitä.

Kuntien ja alueiden vetovoima rakentuu positiivisena kierteenä. Positiivisen kierteen synnyttäminen vaatii kuntapäätäjiltä tahtoa edistää ja kehittää kunnan elinvoimaa. Kuntalaisilla, asukkailla ja yrityksillä, on oltava luottamusta kunnan tulevaisuuteen. On oltava varmuus siitä että tässä kunnassa kannattaa investoida, ja täällä on mahdollisuus rakentaa hyvä arki – huomennakin.

Yritysten luottamus tulevaisuuteen rakennetaan ennakoitavalla toimintaympäristöllä. Tämä tarkoittaa, että kunnan talous on terveellä pohjalla, osaavan työvoiman saatavuuteen ja kansainvälisyyteen panostetaan yhteistyössä yritysten kanssa, liikenneyhteydet ovat kunnossa ja lupaprosessit esimerkiksi kaavoitukseen liittyen ovat sujuvat. On keskeistä, että päättäjillä on halua varmistaa tekemiensä päätösten vaikutukset yrityksille ja luoda hyvät puitteet yrityksille toimia, työllistää ja kasvaa.

Kuntatalouden vuosia jatkunut heikko kehitys oli johtanut kuntatalouden kriisiin jo ennen koronavirusepidemiaa. Kunnat eroavat toisistaan kooltaan, väestörakenteeltaan ja olosuhteiltaan. Erot kuntien vetovoiman välillä ovat kasvaneet väestön ikääntymisen ja kaupungistumisen myötä 2000-luvulla. Niiden kuntien määrä, joilla ei ole edellytyksiä täyttää lakisääteisiä velvoitteitaan, tulee lähivuosina kasvamaan. Velkarahalla kuntia ei voida pitää pystyssä.

Kuntakenttä tarvitsee rakenteellisia uudistuksia, jotta kuntien veto-voima, elinvoimaisuus ja palvelut voidaan turvata. Kauppakamareiden näkemyksen mukaan tulevaisuuden palvelut ja elinvoimainen kunta pitäisi rakentaa nykyjärjestelmää kehittämällä. Kuntien tulee tavoitella suurempia asukasohjia ja vahvempaa elinvoimaisuutta. Yhteistyötä kuntien välillä tulee tiivistää ja laajentaa. Kuntien on varmistettava, että elinkeinoelämän kehittämiseen ja yrittäjyyden edistämiseen riittää resursseja.

Hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseksi asettaa kunnat uuteen tilanteeseen ja muuttaa kuntien roolia. Toteutuessaan uudistus siirtäisi kunnilta pois yli puolet tehtävistä ja rahoituksesta. Jos uudistus toteutuu, on kuntien rakennettava uusi roolinsa entistä tiukemmin elinvoimaisuuden, osaamisen ja yritysten toimintaedellytysten edistämisen varaan.

Sote on uudistettava, mutta niin, että tuottavuus ja palveluiden laatu paranevat. Tuottavuus ja laatu paranevat kilpailun avulla. Julkisen sektorin yhteistyötä yritysten kanssa palveluiden tuottamisessa tulee lisätä. Kustannusten läpinäkyvyys ja vertailtavuus tulee mahdollistaa kuntien yhteisellä kustannusten laskentamallilla.

Tiukassakin paikassa on investoitava tulevaisuuteen. Kehitys ei saa pysähtyä, vaikka olemme talouskriisissä. Samalla kun on uudistuttava ja etsittävä uusia rakenteellisia tapoja toteuttaa palveluita, on myös investoitava kasvun mahdollistamiseen. Talouden vihreä rakennemuutos vaatii toimenpiteitä myös kunnilta ja kaupungeilta. Kaupungit ovat keskeisessä asemassa ilmatoratkaisujen tarjoamisessa, kun Suomi tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

KESTÄVÄ KUNTATALOUS

Vastuullisesti hoidettu kuntatalous on hyvän, vetovoimaisen kunnan edellytys. Terveellä, kestävällä pohjalla oleva talous mahdollistaa yrityksille hyvän toimintaympäristön työllistää ja kuntalaisille toimivat palvelut.

Kestävällä pohjalla oleva kuntatalous on vetovoimaisen kunnan perusedellytys. Vain taloutensa hyvin hoitavassa kunnassa voivat yritykset ja asukkaat olla varmoja palveluidensa saatavuudesta. Vakaa, yrityksiä työllistämiseen ja investointeihin kannustava toimintaympäristö vaatii, että kuntataloutta hoidetaan vastuullisesti.

Hyvin hoidettu kuntatalous mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen verotuksen ja pitää yritysten kustannuksia muutenkin kohtuullisina. Investoinnit ja työllistäminen vaativat, että yritysten näkymä tulevaisuudesta ei sisällä suuria riskejä verojen ja kustannusten nousemisesta.

Kuntatalous on yleisesti ottaen kriisissä, jota ei korjata lisävelalla eikä veronkorotuksilla. Monessakaan kunnassa tulot eivät riitä kattamaan menoja. Tilannetta on paikattu lainaa ottamalla. Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta onkin räjähtänyt kasvuun viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana.

Koronaepidemia on vaikeuttanut kuntien taloustilannetta entisestään. Valitettavasti koronavirus ja lähestyvät kuntavaalit ovat johtaneet siihen, että monessa kunnassa välttämättömiä uudistuksia talouden tasapainottamiseksi on lykätty. Valtion kunnille suuntaamat väliaikaiset koronaan liittyvät tukipaketit ovat antaneet monelle kunnalle viimeisen tekosyyntä jättää ikävät päätökset tekemättä. Tulevilla luottamushenkilöillä on edessään vaikeita päätöksiä, kun kuntatalouden rakenteelliset ongelmat vaativat korjaamista.

Sote-uudistus siirtää kunnilta pois 13,26 prosenttiyksikköä kuntaveroprosentista sekä yli puolet tehtävistä, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Tulevalla valtuustokaudella kunnissa ja kaupungeissa on valmistauduttava uudistamaan niin toiminta kuin hallinnolliset rakenteet. Jos kuntien tehtävistä häviää yli puolet, on myös hallintoa leikattava. Tulevaisuuden kunnan ydintehtävän tulee olla kasvun ja elinvoiman edellytyksistä huolehtimisen.

1 Kuntien on laadittava uudistusten ja tulevaisuuden kasvun tiekartta

Kuntien on etsittävä uudenlaisia tapoja toteuttaa palveluita ja organisoida hallintoa niin, että kuntien toiminta tehostuu ja palveluiden laatu paranee. Tässä talouskriisissä ei juustohöylä auta. Uudistusten tavoitteena on oltava, että samalla luodaan pohjaa tulevaisuuden investoinneille ja mahdollistetaan talouden siirtymää kohti kestäviä, ilmastoystävällisiä ratkaisuja.

2 Veroja ei pidä kiristää ja kuntien piiloverotus on laitettava kuriin

Veronkorotusten tie on kuljettu loppuun. Kuntataloutta ei voida korjata veroja korottamalla, sillä veronkorotukset lamaannuttavat osaltaan talouskasvua ja johtavat työpaikkojen vähenemiseen. Myös kunnallisten liikelaitosten ja yhtiöiden maksut esimerkiksi vedestä, energiasta ja jätteestä on pidettävä kohtuullisina. Nämä maksut, joita voidaan kutsua piiloverotukseksi, eivät voi olla tapa hoitaa kuntien kuralla olevaa taloutta. Suomen kokonaisveroaste on jo nykyisellään OECD-maiden korkeimpia. Korkea verotus nostaa yritysten kustannuksia ja hidastaa kasvua.

3 Kuntien tehtäviä ei saa lisätä

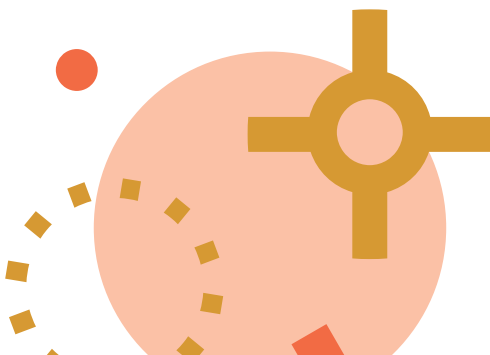
Merkittävä syy kuntien taloudelliseen ahdinkoon on kuntien lakisäästeisten tehtävien määrän jatkuva kasvu. Valtio on osoittanut kunnille tehtäviä ilman, että tehtävien hoitamiseen on ohjattu rahoitusta. Valtion on uudelleen tarkasteltava kunnille määrättyjä velvoitteita. Kuntien on kuitenkin myös itse käytävä läpi tehtäviään ja karsittava rönsyjä. Kuntien yleinen toimiala on johtanut siihen, että kunnat ovat haalineet itselleen erilaisia toimia, jotka ovat kaukana alun perin kuntien tehtäviksi katsutuista ydintehtävistä.

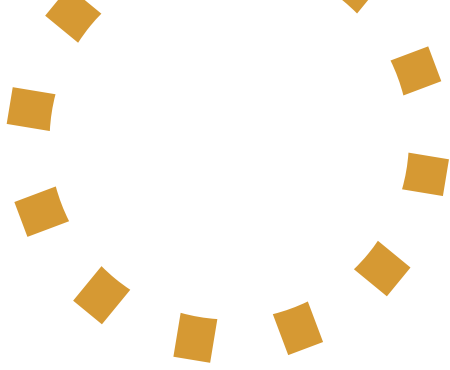
4 Kuntayhtiöiden ei pidä häiritä markkinoita tarpeettomasti – reilusta kilpailuasetelmasta huolehdittava

Kunnat harjoittavat laajaa elinkeinotoimintaa, sillä Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan yli 2 100 kuntayhtiötä vuonna 2018. Kunnat omistavat esimerkiksi pitopalveluita, vartiointiliikkeitä sekä kiinteistöhuoltoa ja taloushallinnon palveluita tarjoavia yrityksiä. Nämä ovat kaikki toimialoja, joilla toimii runsaasti yksityisiä yrityksiä. Kuntien tulee arvioida tarkasti, minkälaista yritystoimintaa kuntien on tarkoituksenmukaista harjoittaa. Jos kunnat päättävät toimia markkinoilla, tulee tasapuolisesta kilpailuasetelmasta yksityisesti omistettujen yritysten kanssa huolehtia. Erityisesti kilpailua haittaa kuntien mahdollisuus kiertää hankintalakia ja ostaa vain osittainkin omistamiltaan yhtiöiltä tuotteita ja palveluita ilman kilpailutusta. Tämä epäkohta on korjattava.

5 Kuntien on vahvistettava hankintaosaamistaan

Kansantalouden kokonaiskehityksen kannalta on merkittävää, miten tehokkaasti kunnat tuottavat palvelunsa ja kilpailuttavat rahalliselta kokonaisarvoltaan mittavat hankintansa. Hankintoihin tarvitaan lisää tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Vaikuttavuutta ja tehokkuutta voidaan kasvattaa yhdistämällä fiksusti julkisia ja yksityisiä voimavaroja ja osaamista sekä hyödyntämällä markkinoilla olevia palveluinnovaatioita ja teknologisia ratkaisua. Samalla kuntalaisille voidaan tarjota aiempaa laadukkaampia palveluita.

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON UUDISTUS

Toteutuessaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus muuttaa kuntien roolin. Uudistuksen toteutumista ei kuitenkaan pidä jäädä odottelemaan. Kuntien on viipymättä lähdettävä parantamaan sote-palveluidensa tuottavuutta ja laatua sekä purettava koronan aiheuttamia hoitojonoja laajentamalla yhteistyötä yritysten kanssa.

Kuntien on tartuttava palveluidensa tuottavuuden ja laadun parantamiseen välittömästi. Yritysten kanssa tehtävää yhteistyötä on hyödynnettävä kuntien järjestämien palveluiden tuottamisessa nykyistä laajemmin niin sote- kuin muissakin palveluissa, sillä kilpailu parantaa tuottavuutta ja kehittää palveluita asiakkaiden tarpeet edellä. Palveluiden saatavuutta on parannettava sekä koronakriisin aiheuttamia hoitojonoja purettava monituottajuuden nykyistä laajemmalla käytöllä.

Monituottajuudella tarkoitetaan sitä, että julkisen sektorin järjestämisvastuulla olevia palveluita tuottaa monta eri tuottajaa. Vahvemmassa monituottajamallissa kunnat ostaisivat nykyistä enemmän palveluita yrityksiltä ja järjestöiltä sen lisäksi, että tuottavat palveluita itse tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa.

1 Yritykset on otettava nykyistä vahvemmin mukaan kuntien palveluiden tuottamiseen monituottajamallin avulla

Yritykset ovat jo nyt tiiviisti mukana kuntien järjestäminen palveluiden tuottamisessa ja varsinkin sote-sektorilla yhteistyö on vakiintunutta ja tiivistä. Julkisen sektorin ei ole järkevää tuottaa kaikkia palveluita itse. Tuottavuus ja tehokkuus eivät kasva, jos palveluita tuotetaan julkisena monopolina ja niitä suojellaan perusteettomasti kilpailulta. Yritykset tulee ottaa nykyistä vahvemmin mukaan palveluiden tuottamiseen.

2 Palveluseleiden käyttöä on lisättävä merkittävästi nykyisestä

Palvelusetelit on otettava käyttöön nykyistä laajemmin ja hyödynnettävä niitä esimerkiksi koronavirusepidemian aiheuttamien hoitojonojen purkamiseen.

Palveluseteli on ennen kaikkea asiakkaan etu. Palveluseteli nopeuttaa asiakkaan hoidon tai muun palvelun saantia ja antaa asiakkaalle itselleen vallan valita hänen tilanteeseensa parhaiten soveltuva palveluntarjoaja. Paitsi että palveluseleillä voidaan tehostaa kuntien omaa palveluntuotantoa ja hillitä kustannuksia, edistää palveluseleiden käyttö alueen yrittäjyyttä, sillä niiden käyttö monipuolistaa palveluiden tuottajavalmiutta.

3 Palveluiden kustannuksista on tehtävä läpinäkyviä ja vertailtavia yhtenäisen kustannusten laskentamallin avulla

Perusedellytys kustannustehokkuudelle ja säästöille, joita julkisessa taloudessa kipeästi tarvitaan, on että tiedetään, mitä mikäkin palvelu maksaa. Tällä hetkellä näin ei ole, sillä esimerkiksi julkisesti tuotettujen sosiaali- ja terveydenhuollon hoitotoimenpiteiden hinnat eivät ole kaikilta osin tiedossa tai läpinäkyvästi saatavilla. Kuntien tulisi ottaa käyttöön yhtenäinen kustannuslaskennan malli, joka mahdollistaisi sote-kustannusten vertailun. Kustannusten vertailu on yksi keino päästä kiinni parhaisiin käytänteisiin, joita pitää levittää palvelutuotannon tehostamiseksi ja laadun parantamiseksi.

OSAAVA TYÖVOIMA

Kutistuvalla väkimäärällä on dramaattinen vaikutus kuntien elinvoimaan. Kuntien on panostettava koulutukseen, alueen osaamisen profilointiin sekä kansainvälisten työntekijöiden ja opiskelijoiden houkutteluun.

Koronavirusepidemia hautasi hetkellisesti alleen pulan osaavasta työvoimasta, joka on estänyt yritysten kasvua viime vuosina. Osaajapula ei ole ollut suhdan-
neluonteinen ongelma vaan sen juuret ovat rakenteellisissa kysymyksissä. Ongelma ei ole hävinnyt, sillä työvoiman niukkuutta aiheuttaa tulevaisuudessa ennen kaikkea heikko väestönkehityksemme.

Tilastokeskuksen vuoden 2019 väestöennuste puhuu karua kieltä. Syntyvyys laskee odotettua nopeammin, Suomen väkiluku kääntyy laskuun 2031 ja ikään-
tyneen väestön määrä suhteessa muuhun väestöön kasvaa vauhdilla. Jos sama kehitys jatkuu, vuonna 2040 Suomessa on vuoteen 2019 verrattuna 183 000 alle 15-vuotiasta lasta vähemmän, 103 000 työikäistä (15–64-vuotiaat) vähemmän ja 287 000 yli 64-vuotiasta senioria enemmän.

Kutistuvalla väkimäärällä on dramaattinen vaikutus kuntien ja alueiden elinvoimaan. Miten kunnat pystyvät houkuttelemaan uusia veronmaksajia ja työntekijöitä sekä pitämään kiinni omista nuoristaan? Koulutus ja osaamisen kehittäminen ovat kuntien tulevaisuuden menestymisen kannalta yksi tärkeimmistä kysymyksistä. Tulevaisuuden osaajat kasvavat kunnissa – varhaiskasvatuksessa, peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Varhaiskasvatuksen, peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten suhteen kunnat ovat paljon vartijoina. Osaamisen rapautuminen on pysäytettävä ja jokainen nuori on saatava oman alansa osaajana työmarkkinoille.

Osaavan työvoiman turvaaminen ja alueiden elinvoimaisuus vaativat, että kunnat kansainvälistyvät nykyistä merkittävästi voimakkaammin. Suomalaiset yritykset toimivat globaaleilla markkinoilla kansainvälisessä kilpailussa. Yritykset tarvitsevat parhaita osaajia ja ammattilaisia kasvavassa määrin myös ulkomailta. Kansainvälisyys on kunnille tulevaisuudessa yhä merkittävämpi kilpailukykytekijä. Alueet eivät tule menestymään sillä, että kilpailevat keskenään yhä pienenevästä joukosta työllisiä. Sen sijaan yhä useamman kunnan tulisi panostaa yritystoiminnan, osaajien ja veronmaksajien houkutteluun ulkomailta.

1 Panostuksia on siirrettävä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen – osaamisen rapautuminen pysäytettävä

Pohja tulevaisuuden osaamiselle luodaan varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Peruskoulun päättävien perustaidoissa on havaittu vakavia puutteita ja nuorten osaamistason lasku näkyy esimerkiksi PISA-tutkimuksissa. Kauppakamareiden näkemyksen mukaan oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle ei ratkaise osaamisen rapautumiseen liittyviä ongelmia, vaan ainoastaan ohjaa resursseja oppimateriaali- ja koulumatkakustannuksiin. Tavoite siitä, että kaikkien nuorten tulisi suorittaa toisen asteen tutkinto, on kannatettava. Jotta nuori saa toisen asteen tutkinnon suoritettua, pitää hänellä kuitenkin olla riittävä perusosaaminen ja opiskelukyky. Oppivelvollisuuden laajentamista tehokkaampi keino syrjäytymisen ehkäisemiseen ja koulutustason nostamiseen olisi panostaa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen.

2 Ikäluokkien pienenessä tarvitaan rakenteellisia uudistuksia

Suomessa syntyvyys on ollut jo pidempään merkittävästi alhaisemmalla tasolla kuin aikana, jolloin nykyinen koulutusjärjestelmä on rakennettu. Ikäluokkien pieneneminen aiheuttaa merkittävän paineen rakenteellisiin uudistuksiin läpi koulutusjärjestelmän. Tähän työhön on kunnissa tartuttava rohkeasti.

Ikäluokkien pieneneminen on jo iskenyt varhaiskasvatukseen, mutta vaikutus siellä ei ole niin dramaattinen, koska samaan aikaan varhaiskasvatuksen osallistumisaste kasvaa. Perusopetukseen muutos iskee seuraavan viiden vuoden aikana. Ensimmäisen luokan vuosittain aloitettavien lasten määrä laskee keskimäärin kolmanneksella vuoteen 2025 mennessä.

Useimmissa kunnissa nykyinen koulutuspalveluiden rakenne ei ole toiminnallisesti ja taloudellisesti kestävällä pohjalla ikäluokkien pienenessä merkittävästi. Ikäluokkien pieneneminen johtaa väistämättä tarpeeseen tarkastella sitä, missä ja miten koulutuspalvelut järjestetään.

Sijaintia ja seiniä tärkeämpää on se, että jokainen lapsi saa laadukasta opetusta ja tarvitsemaansa tukea.

Tarve tiiviimpään kuntien väliseen yhteistyöhön ja digitalisaation tuomien mahdollisuuksien laajempaan hyödyntämiseen koulutuksessa kasvaa. Jatkossa ollaan todennäköisesti tilanteessa, jossa jokaisen kunnan ei ole itse järkevää tuottaa kaikkia koulutuspalveluitaan vaan ne on järjestettävä yhteistyössä toisten kuntien sekä yksityisen sektorin palveluntuottajien kanssa.

3 Kuntien on houkuteltava kansainvälisiä osaajia ja opiskelijoita

Tulevaisuuden elinvoimaiset kunnat ovat nykyistä kansainvälisempiä. Kuntien tulee houkutella kansainvälisiä yrityksiä, osaajia ja opiskelijoita kehittämällä palveluitaan kansainvälisemmiksi. Käytännössä tämä tarkoittaa englanninkielisten palveluiden saatavuuden kasvattamista, lisää kansainvälisiä päiväkoteja ja kouluja sekä englanninkielistä ammattikoulutusta. Kuntien on kehitettävä kotouttamistoimenpiteitään ja huolehdittava kansainvälisten asukkaiden aidosta integroitumisesta kuntaan. Kansainvälisten osaajien silmissä kunnan houkuttelevuutta lisää avoin ja kansainvälinen ilmapiiri, joka toivottaa myös kansainväliset asukkaat tervetulleiksi.

4 Alueen osaamispääomaa on kehitettävä tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa

Kunnilla on iso rooli ja vastuu alueensa osaamispääoman kehittämisessä. Yrityksille on oltava tarjolla riittävästi osaavaa työvoimaa joka tilanteessa. Osaavan työvoiman turvaaminen rakentuu alueen elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavan ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen varaan. Elinkeinoelämän tarpeisiin vastaaminen vaatii tiivistä yhteistyötä yritysten ja koulutuksen järjestäjien välille. Totuus on se, että vain yritykset itse tietävät omat osaamis- ja osaajatarpeensa ja niitä on kuunneltava herkällä korvalla. Koulutusohjelmien ja niiden

sisältöjen suunnittelussa pitää tarkasti huomioida elinkeinoelämän tarpeet. Tämä onnistuu parhaiten toimivien yhteistyörakenteiden avulla.

Kuntien omistamien ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen osalta kunnan on omistajana huolehdittava, että elinkeinoelämä on laajasti edustettuna oppilaitoksen hallinnossa ja toiminnan ohjaamisessa. Kuntien on tavoiteltava kuntapohjaisen ammatillisen koulutuksen muuttamista ketterämpään osakeyhtiömuotoon ja samalla otettava laaja elinkeinoelämän edustus mukaan osakeyhtiön hallintoon.

Nuorten koulutuksen lisäksi on huolehdittava, että jo työelämässä olevien osaamisen kehittämiseen on riittävästi tarjontaa. Työn murros muuttaa kovalla vauhdilla työelämän osaamistarpeita. Jatkuva osaamisen kehittäminen muodostuu koko ajan tärkeämmäksi. Muunto- ja täydennyskoulutukset tarjoavat nopean väylän muuttaa ja kehittää osaamista elinkeinoelämän tarpeita vastaavaksi. Koulutustarjonnan painopistettä on siirrettävä jatkuvan oppimisen suuntaan.

Oppisopimuskoulutuksen käyttöä on lisättävä. Oppisopimuskoulutus on yritysten näkökulmasta parhaiten suoraan yritysten tarpeisiin räätälöitävissä oleva koulutusmuoto. Monelle oppisopimuskoulutus tarjoaa käytännönläheisen tavan kehittää osaamista ja suorittaa ammatillinen koulutus. Oppisopimuskoulutukseen liittyvien prosessien on oltava yrityksille sujuvia ja koulutuskorvausten on oltava riittävällä tasolla niin, että ne vastaavat yrityksille aiheutuvia kustannuksia.

Kunnilla on keskeinen rooli alueellisten tutkimus-, kehitys- ja innovaatioekosysteemien synnyttämisessä yhdessä alueen yritysten sekä koulutus- ja tutkimustoimijoiden kanssa. Alueellisissa ekosysteemeissä keskeisessä roolissa ovat yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Parhaimmillaan ekosysteemeiden kautta kehitetään uusia innovaatioita, tuetaan alueen elinkeinoelämää ja parannetaan alueen kilpailukykyä.

LIIKENNE

Saavutettavuus on kilpailukykyisen kunnan edellytys. Yritysten tavarankuljetukset, työmatkaliikenne, asiointiliikenne sekä matkailuelinkeino tarvitsevat toimivia liikenneyhteyksiä. Hyväkuntoinen infra ja toimiva väyläverkko ovat merkittävä osa ratkaisua ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa.

Alueiden elinvoima on riippuvainen alueiden sisäisistä ja erityisesti alueiden välisistä toimivista liikenneyhteyksistä. Hyväkuntoinen liikenteen infrastruktuuri ja toimiva väyläverkosto ovat yritysten tuotannollisen toiminnan edellytys, joka vaikuttaa yritysten sijoittumiseen eri puolille maata. Yrityksille kuljetusten toimintavarmuus, nopeus ja kustannustehokkuus ovat merkittäviä tekijöitä, kun yritykset suunnittelevat investointeja.

Liikenneinfran kunto ja toimivuus korostuvat harvaan asutussa, pitkien etäisyyksien maassa. Liikenneyhteydet ovat keskeisessä roolissa paitsi vientiteollisuuden ja matkailuelinkeinon näkökulmista, myös paikallisen yrittäjyyden edistämisessä. Kaikissa liikenteeseen liittyvissä ratkaisuissa kunnallisella ja alueellisella tasolla onkin arvioitava niiden vaikutukset yritysten ja alueiden kilpailukyvyille. Hyväkuntoinen liikenneinfra ja toimiva väyläverkosto ovat niin valtakunnallisesti kuin paikallistasolla myös merkittävä osa ratkaisua ilmastonmuutoksen vastaisissa toimenpiteissä.

Erittäin tärkeä merkitys liikenneyhteyksillä on työmatkaliikenteelle. Työssäkäyntialueet ovat trendinomaisesti laajentuneet viime vuosina. Laajat työssäkäyntialueet ovat tärkeitä yrityksille osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta. Työmatkaliikenteen joustavuudesta ja sujuvuudesta on huolehdittava kaikissa kunnissa ja työssäkäyntialueilla. Kuntien välistä yhteistyötä ja yhteisiä investointeja ja työmatkaliikenteen järjestämiseksi on lisättävä.

1 Tieinfra kuntoon

Tiestön kunnon ja kapasiteetin ylläpitämiseen tarvitaan valtakunnallisten toimenpiteiden lisäksi paikallisia ja alueellisia täsmäinvestointeja: tarpeellisia ohituskaistoja, toimivia liittymiä ja pullonkaulojen poistamista sekä raskaan liikenteen palvelualueita. Raskaan liikenteen kuljetusväylät on huomioitava liikenne- ja kaava-suunnittelussa. Maankäytön suunnittelussa on myös turvattava huolto- ja jakeluliikenteen toiminta-edellytykset kaupunkikeskustoissa.

2 Työmatkaliikenne sujuvaksi

Liikenteen päästöjen vähentämisessä keskeisessä roolissa on sujuva työmatkaliikenne. Raideliikennettä on kehitettävä varsinkin, kun tavoitellaan työssäkäyntialueiden laajentamista ja työvoiman liikkuvuutta alueilla ja alueiden välillä. Joukkoliikenne on osa ratkaisua liikenteen päästöjen vähentämiseen niillä alueilla, joissa julkisen liikenteen palvelutaso on riittävän korkealla. Julkisen liikenteen vastuiden jakoa tulee selkeyttää muun muassa yhteiskuljetusten osalta. Saavutettavuutta julkiseen liikenteeseen tulee parantaa muun muassa liityntäpysäköinnin osalta.

KAAVOITUS JA LUPAPALVELUT

Suomen asunto- ja työmarkkinat eivät kohtaa riittävällä tavalla. Asuntojen hinta kasvukeskuksissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla estää työvoiman liikkuvuutta. Kuntien on varmistettava riittävä asuntotuotanto sekä mahdollistettava yritysten investoinnit sujuvilla lupaprosesseilla sekä aktiivisella maankäyttöpolitiikalla.

Hitaus ja kankeus ovat leimanneet asuntojen, infrastruktuurin sekä kaupan ja teollisuuden investointien kaavoitusta. Pula tonttimaasta ja epävarmuus pitkällisistä ja ennakoimattomista kaavoitusprosesseista hidastavat investointeja.

Koronakriisistä nouseminen vaatii julkisten investointien lisäksi ennen kaikkea yksityisiä investointeja. Nykyisessä taloustilanteessa Suomella ei ole varaa siihen, että investointihalukkaat yritykset jätetään odottamaan ennakoimattomien luvitusprosessien lopputulemia. Pahimmillaan tämä johtaa siihen, että investoinnit jäävät tekemättä ja työpaikkoja ei synny.

1 Liian yksityiskohtaisia kaava- ja rakennusmääräyksiä on purettava

Liian yksityiskohtaiset kaavat nostavat rakentamisen hintaa. Pikkutarkat kaavat johtavat myös siihen, että rakennushankkeiden aloittaminen venyy, kun rakentaminen päästään usein aloittamaan vasta kaavamuutoksen jälkeen. Liian yksityiskohtaisista rakentamisjärjestyksistä on luovuttava kunnissa. Kysynnän on saatava ohjata tuotantoa esimerkiksi asuntojen kokoon liittyen. Kaavojen pitäisi olla yleisluonteisempia, eikä niissä pidä säädellä liian yksityiskohtaisesti sellaisista asioista, jotka pitäisi ratkaista vasta rakennussuunnitteluvaiheessa. Rakennusten käyttötarkoitusten muutokset tulisi myös pääsääntöisesti hyväksyä viivyttämättä, jotta vanhat rakennukset saadaan tehokkaasti uuteen käyttöön. Kaupungistumisen edetessä erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla merkittävä osa rakentamisesta tapahtuu olemassa olevan kaupunkirakenteen tiivistämisen kautta.

2 Rakennuskelpoista tonttimaata on oltava saatavilla riittävästi

Investointeja estää ja hidastaa se, että saatavilla ei ole riittävästi tontteja, joille voidaan rakentaa. Kuntien tulisi panostaa siihen, että tontteja saatetaan rakentamiskelpoisiksi kunnallistekniikan ja infran rakentamisen avulla. Hyvällä sijainnilla olevia rakentamiskelpoisia tontteja tulee olla riittävästi.

Kuntien tulee harjoittaa asuntotuotantoa edistävää maankäytön politiikkaa siten, että vapaarahoitteisen vuokra- ja omistusasuntotuotannon edellytyksiä parannetaan. Kuntien tulisi ottaa käyttöön myös kaava-aloiteoikeus, jolla maanomistaja tai hankkeen toteuttaja saa kaavamenettelyn kunnassa vireille.

Kaupan sijainnin ohjausta on vähennettävä. Kaupan ala on suuressa murroksessa ja tarvitsee joustavuutta sopeutuakseen muutoksiin. Lisäksi kaupan kilpailun edistäminen vaatii riittävästi vaihtoehtoisia sijaintipaikkoja.

3 Lupaprosesseja on nopeutettava

Lupien käsittelyajoissa on suuret kuntakohtaiset erot. Kuntakohtaisia eroja on myös siinä, kuinka samoja lakipykäläiä tulkitaan. Epätietoisuus ja venyvät käsittelyajat nostavat yritysten kustannuksia ja hidastavat talouskasvua.

Tavoitteena tulee olla, että yhdelle hankkeelle tarvitaan vain yksi kattava lupa. Eri lupaprosessit tulisi kytkeä yhteen ja prosessien päällekkäisyydet karsia pois. Kuntien tulisi antaa lupaprosesseille myös palvelulupaus maksimikäsittelyaikaan liittyen.

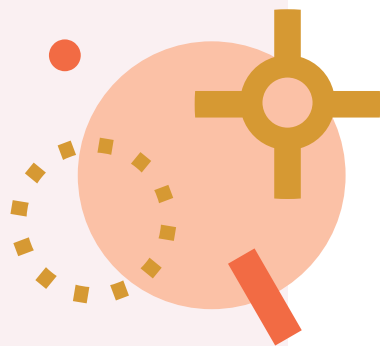
MISTÄ KUNNANVALTUUSTOT PÄÄTTÄVÄT?

Kunnanvaltuuston tehtävistä säädetään kuntalaissa. Kunnanvaltuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä valvoo kunnan toimielinten toiminnan lain- ja tarkoituksenmukaisuutta.

Valtuuston tehtävänä on päättää kuntastrategiasta, hallintosäännöstä, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista, varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista, palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen perusteista, jäsenten valitsemisesta toimielimiin, tilintarkastajan valitsemisesta, tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta sekä muista valtuuston päätettäväksi säädetyistä ja määrättyistä asioista.

Kuntien lakisääteiset tehtävät liittyvät seuraaviin palveluihin: koulutus ja päiväkotitoiminta, kulttuuri-, nuoriso- ja kirjasto, kaupunkisuunnittelu ja maankäyttö, veden- ja energiantuotanto, jätehuolto, ympäristöpalvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut (siirtymässä hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen), palo- ja pelastustoimi (siirtymässä hyvinvointialueille).

Lakisääteisten tehtävien lisäksi kunnat voivat ottaa itselleen muita itsehallinnollisia tehtäviä. Yleensä nämä tehtävät liittyvät talouteen, työllisyyteen ja asumiseen.

RATKAISUJA KUNNILLE, JOTTA KASVU JA HYVINVOINTI TURVATAAN

1. KESTÄVÄ KUNTATALOUS

- Kuntien on laadittava uudistusten ja tulevaisuuden kasvun tiekartta
- Veroja ei pidä kiristää ja kuntien piiloverotus on laitettava kuriin
- Kuntien tehtäviä ei saa lisätä
- Kuntayhtiöiden ei pidä häiritä markkinoita tarpeettomasti – reilusta kilpailuasetelmasta on huolehdittava
- Kuntien on vahvistettava hankintaosaamistaan

2. SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON UUDISTUS

- Yritykset on otettava nykyistä vahvemmin mukaan kuntien palveluiden tuottamiseen monituottajamallin avulla
- Palveluseteleiden käyttöä on lisättävä merkittävästi nykyisestä
- Palveluiden kustannuksista on tehtävä läpinäkyviä ja vertailtavia yhtenäisen kustannusten laskentamallin avulla

3. OSAAVA TYÖVOIMA

- Panostuksia on siirrettävä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen – osaamisen rapautuminen on pysäytettävä
- Ikäluokkien pienentyessä tarvitaan rakenteellisia uudistuksia
- Kuntien on houkuteltava kansainvälisiä osaajia ja opiskelijoita
- Alueen osaamispääomaa on kehitettävä tiiviissä yhteistyössä yritysten kanssa

4. LIIKENNE

- Tieinfra kuntoon
- Työmatkaliikenne sujuvaksi

5. KAAVOITUS JA LUPAPALVELUT

- Liian yksityiskohtaisia kaava- ja rakennusmääräyksiä on purettava
- Rakennuskelpoista tonttimaata on oltava saatavilla riittävästi
- Lupaprosesseja on nopeutettava

Lisätietoja:

Johanna Sipola

Johtaja, vaikuttaminen ja kilpailukyky

johanna.sipola@chamber.fi

KAUPPAKAMARI

kauppakamari.fi